

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MEDLEMSBLAD FOR HISTORISK FORENING FOR ESPERGÆRDE OG OMEGN

NR 29
DEC.
2000

EGEBÆKKEN

Solgte grunde, der ikke måtte bebygges

I alt 219 grunde blev solgt som villagrunde i 1964 uden at de håbefulde ejere måtte bygge på dem - og de fik aldrig lov ! Læs historien side 3...

Her - i 1969 - nedrives den ene af de to Tibberup-gårde, hvis jord blev solgt som villagrunde, uden at kommunen havde frigivet jorden til byggeri.

Salut for Kronborg

Man havde forventet det – og nu er det meddelt: Kronborg er optaget på listen med verdens største bevaringsværdier.

I denne globale tid er der en komité, der følger verdens natur- og kulturværdier: "Verdensarven" (World Heritage Komiteen under UNESCO) På en liste med 630 skatte har Danmark hidtil været repræsenteret med to: Jelling-komplekset og Roskilde Domkirke.

At Kronborg Slot fortjener denne værdighed, kan vi danske kun være enige i. Det er vort nationalsymbol, som hilser "velkommen hjem", når langtursskibe glider ind i Sundet. Det er det romantiske syn, som betager os, når vi langs kysten nærmer os Helsingør. Og det har været den respektindgydende vagthund, som sikrede betaling af Øresundstolden – kongens vigtige indtægtskilde i 400 år.

Men så vidt jeg forstår, er anerkendelsen mere et udtryk for, at Kronborg er et skønt renessanceslot med en plads i verdenslitteraturen, og det er det også.

At man har søgt om at få slottet optaget på listen, har den begrundelse, at det herved bliver en ekstra stor turistattraktion og appetitvækker for interesserede i hele verden. Her er det points og placeringer, der tæller.

For os er det værdifulde imidlertid, at man – for at opnå den ærefulde optagelse – gik i gang med et stort reparationsarbejde, og at man fremover er forpligtet til at vedligeholde slottet, så det overdrages til kommende generationer i god stand. Det er vi meget glade for.

Til Kronborgs værdier hører også slottets omgivelser og dets by. Hvad enten man beslutter sig for von Scholtens Ravelin eller "noget" på Værftshalvøen, skal et projekt nu ses i lyset af forpligtelsen over for Verdensarven.

Og Helsingør – "Elsinore" – skal fortsat passe sine middelalderkirker og Sundtoldsbygninger, og ikke f.eks. lade Skibsklarergaarden smuldre.

Det bør i det hele taget være en selvfølge at vedligeholde kulturhistoriske værdier, og det offentlige burde være interesseret, da reparationsudgifter mest er arbejdsløn. - Sådan er det bare ikke. Enhver passer sin egen kasse og vil gerne slippe af med det, der koster. DR TV 1 har provokerende lavet en julekalender, hvori en finansminister søger at sælge Kronborg til ejerlejligheder. Det er eventyr og pjat, men kunne vi ikke en gang have frygtet, at den tanke opstod? For fremtiden er forpligtelser overfor Verdensarven en garanti for, at noget sådant ikke sker. Det er en endnu bedre garanti end Holger Danske i julekalenderen.

Holger Dahl

Solgte 219 villa- grunde, som ikke måtte bebygges ...

Af Kjeld Damgaard

I week-enden den 2. og 3. maj 1964 var der trafikkaos i Tibberup. Anledningen var, at ingeniørfirmaet "Danbyg" tilbød salg af grunde til villabebyggelse. Hver grund kostede 12.500 kr. og udbetalingen var 4.500 kr.

Salget var annonceret i store annoncer i dagspressen, og det hed bl.a. heri at det udstykkede område var et af de sidste ikke-fredede områder i den eksklusive del af Nordsjælland ved Øresund. Det blev også nævnt, at arealet lå i et af Nordsjællands naturskønneste områder, hvor mange af grundene var med udsigt over Øresund og omkranset af skov.

Det lød attraktivt for mange, og prisen var selv efter datidens forhold billig for en byggegrund. I annoncen stod imidlertid også andre ting, som måske ikke alle hæftede sig særligt ved: *"Følger De med i den rivende udvikling langs Strandvejen, vil De selv kunne skønne, hvornår disse grunde bliver bygge-*

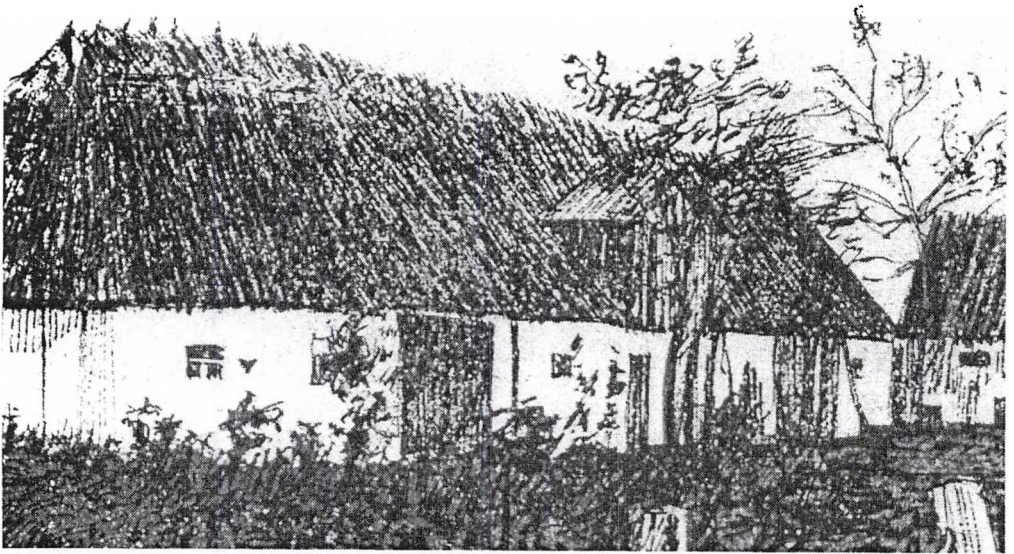
modne – og som De ved, vil prisen da stige væsentligt."

Denne indpakkede formulering skulle overbevise tvivlere om, at det under alle omstændigheder ville være en god idé at investere i en grund, de ville hurtigt blive mange penge værd, for – underforstået – det varede ikke mange år før Tikøb Kommune ville frigive arealet til byggeri ! Men det skulle komme til at gå helt anderledes.

Den gamle Tibberup Landsby

For imidlertid at få på plads hvordan tingene reelt hang sammen, er det nødvendigt at gå tilbage i tiden. I forbindelse med udskiftningen af Tibberup Landsbys jorder blev det bestemt at den af gårdene, som senere fik matrikel nr. 5 skulle have sin jord liggende i en vifte ud fra landsbyen i vestlig retning. Denne gård fik senere navnet Grøndalsgaarden. De andre gårde i landsbyen fik på tilsvarende måde samlet deres jorder, og

Grøndalsgaarden er her tegnet af Sigurd Christensen i 1964, da gården netop var blevet solgt til ingeniørfirmaet Danbyg, som kort efter udstykkede gårdens jorder, skønt de lå i landzone.

enkelte flyttede i årene derefter ud fra landsbyen – ud til deres gårde. Det gjorde bl.a. Egegaarden, Tibberupgaard, Christiansminde og senest også Hovgaarden. Denne sidste gård er interessant også i denne sammenhæng, idet den både først i forløbet (som dobbeltgård) og sidst i forløbet (delvist bebygget på samme tid) var tæt forbundet med Grøndalsgaarden.

Grøndalsgaarden

Grøndalsgaarden har lige siden gården blev købt fri fra Krogerup Gods i

1809 tilhørt samme familie. Niels Jensen hed den første ejer, hvis enke Birthe Pedersdatter i 1853 solgte gården til sønnen Jens Nielsen. Hans datter, Oline blev gift med gårdens medhjælper, Niels Jensen Olsen, som overtog gården i 1888. Deres datter, Kirstine, blev gift med bornholmeren. Thor Hansen, som overtog gården i 1922. Sidste ejer i rækken var deres søn, Bent Ole Hansen samt dennes hustru, Grethe f. Larsen, fra 1954 til 1964.

Ved Bent Ole Hansens overtagelse var tiden ved at løbe fra denne type land-

brug. Den blev nemlig stadig drevet på gammeldags manér – d.v.s. med selvbindere, heste og malkekvæg. I alt var der 30 tdr. ld. til ejendommen – et areal, som det efterhånden blev sværere og sværere at få et udkomme af. Dertil kom, at gårdens bygninger stort set alle sammen stammede fra 1700-tallet, samt at gården lå i selve Tibberup omgivet af parcelhuse, medens jordene lå samlet vest for byen.

Interesseret i at sælge

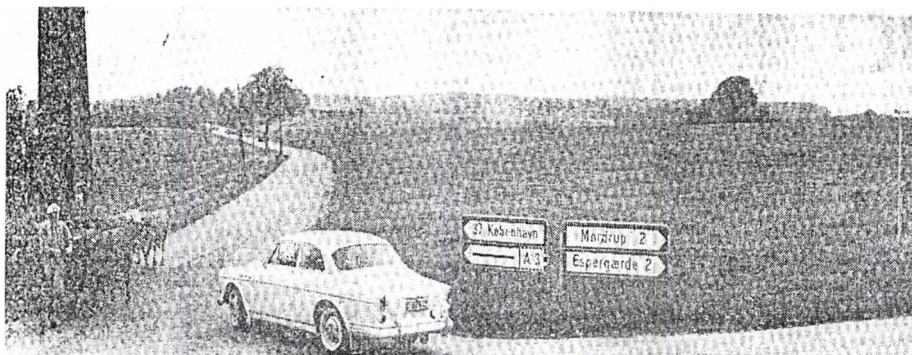
Bent Ole Hansen var derfor interesseret i at få et lidt mere moderne landbrug – og ville med andre gerne sælge. Han blev i 1964 kontaktet af den unge civil-

ingeniør Flemming Schjødt Eriksen, der tilbød 1.140.000 kr. for gården og dens jorder. Det tilbud havde Bent Ole Hansen ikke råd til at sige nej tak til. På det tidspunkt vidste han imidlertid endnu ikke hvilke planer, Fl. Schjødt Eriksen havde for gårdens jorder – kun havde familien Hansen hørt, at der muligvis skulle anlægges en flyveplads på arealet ved Hornbækvej.

Schjødt Eriksens interesse var dog en helt anden. Han havde nemlig hørt, at Tikøb Kommune var interesseret i at inddrage Grøndalsgaardens jorder i byzone, således at der kunne bygges på arealet. Han var derfor overbe-

Endnu først i 60'erne høstede man på Grøndalsgaarden på den „gode“ gamle måde med selvbindere - men gårdejer Bent Ole Hansen, der ses med en forkhånden, ønskede et mere moderne landbrug og var derfor interesseret i at sælge gården - for at kunne investere i noget nyt.

I 1964 så hjørnet af Hovvej og den daværende Kellerisvej således ud. Vejene var endnu smalle og lidet befærdede. Hornbækvejen var endnu ikke bygget, og arealet, hvor nu Hovgaardsparken ligger, er endnu græsningsareal for Grøndalsgaardens køer, der ses på vej hjem til malkning til venstre i billedet.

vist om, at jorden i løbet af ganske få år ville blive frigivet til byggeri. Og det var mange af de interesserede købere tilsyneladende også, skønt kommunens netop vedtagne dispositionsplan for de kommende 15 år ikke havde arealet med i sin planlægning.

I alle fald var der – som nævnt – trafikkaos på Kellerisvej den første weekend i maj måned 1964. Ingeniørfirmaet Danbyg og de tre civilingeniører bag projektet, nemlig Poul Skovdal, Preben V. Rasmussen og Flemming Schjødt Eriksen, havde nemlig udarbejdet et projekt som indebar at jorden blev opdelt i 174 parceller. Ude på marken blev der opsat små røde pæle, der angav hvor de enkelte parceller skulle ligge, samt hvor vejene skulle gå. Så kunne potentielle købere selv se, hvor deres fremti-

dige hus skulle ligge. Der blev også udarbejdet et fint kort med numre, så man kunne se, hvor ens hus skulle ligge.

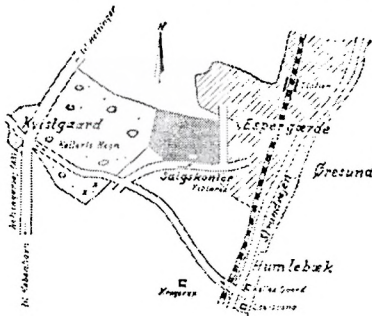
Peder Bjerres ejendomskontor

I annoncerne og i den brochure, der blev udarbejdet, blev der henvist til at nærmere oplysninger kunne fås hos hhv. Skovdal og Rasmussen samt den lokale ejendomsmægler Peder Bjerre. Denne lokale ejendomsmægler var imidlertid også sognerådsmedlem samt i den forbindelse tillige formand for Teknisk Udvalg, der dengang var det udvalg, der styrede den fysiske planlægning.

Dette forhold – samt det forhold at Fl. Schjødt-Eriksen gav udtryk for, at en frigivelse til byggeri kunne forventes indenfor 2-4 år, beroligede mange købere. Desuden var det oplyst i salgsmaterialet, at anlæg af kloak påregnedes finansieret

ESPERGÆRDE villagrunde

Ingeniørfirmaet DANBYG tilbyder Dem
GRUNDE TIL VILLABEBYGGELSE VED ESPERGÆRDE

PRIS
12.500.- kr.

Udbetaling
4.500.- kr.

Restbeløbet over 10 år
til 6 pct.

Her er Deres store mulighed

til at sikre Dem en grund til fremtidig boligbygning i et af Nordjyllands naturrusskønneste områder, den vestlige del af Espergærde. Mange af grundene er med udsigt over Øresund, og arealet er omkranset af skov.

I ingen afgiftspligtig grundafgift. Grundsal kr. 12 årligt.

Ansøg om klæk påregnes finansieret af kommunen og bidraget opkræves over skattepligten. Vejeudgifter på 2.500 kr. betales over 12 år. Grundene er pligt servitutter for at sikre en smuk og eksklusiv bebyggelse.

Her er grunden til at De skal købe NU

Udviklingsarealet, der ligger umiddelbart op til det sidste færdigbyggede areal i Espergærde, er et af de sidste områder i den eksklusive del af Nordjyllands ved Øresund, der ikke er frelst. Følger De med i den rivende udvikling langs Strandvejen, vil De selv kunne se, hvor hurtigt disse grunde bliver bygget op — og som De ved, vil priserne da stige voldsomt.

Deres finansielle penge deponeres i bank — indtil endeligt skete.

Her er forklaringen på den utroligt lave pris

12.500 kr.

Ingeniørfirmaet DANBYG skaffer Dem disse Lyksurser gennem oprettelse af en grundforberedning, der selv bærer og udstyker arealet for mellemterne. Når området er færdigt til bebyggelse, træder DANBYG ind i billedet og udfører veje og klækarbejder.

Aflæg os et besøg, rådfør Dem og døm selv

Salgskontoret er åbent lørdage kl. 13-18, søn- og helligdage kl. 10-18.

Nærmere oplysninger og BROCHURE i øvrigt hos

Bjerrø Ejeendoms-kontor, Strandvej 149 A, Espergærde. (03) 23 23 63

samt alle hverdage kl. 18-21:

civilingeniør Poul Skovdal, Novembervej 11, Herlev, telf. 94 82 76,
civilingen. Preben V. Rasmussen, Stengårdsvænget 102, Lyngby, telf. 98 71 21

Peder Bjerre (1905-86), gårdejer og ejendomsmægler. Sagen om grundene i Tibberup kostede ham først en udvalgsformandspost, og dernæst indirekte også pladsen i sognerådet.

af kommunen, samt at arealet i den kommunale planlægning var udlagt til villabebyggelse.

Interessen for grundene var på denne baggrund enorm – og alle 174 grunde blev solgt i denne første weekend.

Advarsler mod at købe

Men allerede den følgende mandag – den 4. maj var både de lokale aviser og landsaviserne fulde af artikler om denne specielle ejendomshandel. Bl.a. udtalte sognerådsformand Karl Olsen sig således til Politiken: *Jeg vil på det bestemteste fraråde enhver, der ikke vil risikere at vente en længere år-*

række på at bygge, at købe en grund. Området ligger i yderzone og først når byudviklingsplanen skal revideres, tager vi stilling til om arealerne overhovedet skal bebygges og om der overhovedet skal bygges villaer på stedet. Måske skal det være etageejendomme eller håndværkergrunde. Vi har overhovedet ikke været i forbindelse med udstykkerne, så forbavnelsen var stor, da vi opdagede, at gården skulle udstykkes.

Karl Olsen var også forundret over, at udstykkerne lovede, at kommunen ville finansiere kloakken – et punkt kommunen overhovedet ikke havde drøftet. Og så syntes Karl Olsen i øvrigt også, at det var relevant at fortælle, at der hen over arealet skulle placeres en 17 meter bred vej (den senere Hornbækvej) – en vej, som sælgerne ikke havde nævnt med et ord.

I Radioens "Aktuelt Kvarter" behandlede sagen den 4. maj om aftenen. Her sagde afdelingsarkitekt Hugo Marcussen bl.a.: *Udstykningen er en pression overfor planlægningsmyndighederne, fordi der i fremtiden vil være et antal grundejere, som forhindrer planlægningsmyndighederne i at være frit stillet.*

Til Frederiksborg Amts Avis udtalte Peder Bjerre den 5. maj: *Jeg havde ikke noget direkte med salget at gøre, men ved at liebhaverne kunne henvende sig her, fik jeg lejlighed til over for hver at oplyse, at ingen ved, hvornår grundene bliver byggemodne..*

Sognerådsformand Karl Olsen advarede kraftigt interesserede i at købe grundene i Tibberup og påpegede bl.a. at der måske slet ikke skulle bygges villaer på arealet.

Boligministeriets ekspeditionssekretær, Erik Jerslev, sagde samme dag til pressen: *Når folk fristes til bebyggelse og til at investere sparepenge i projekter, der ligger i yderzone, er det en ting, der i høj grad maner til advarsel”.*

Stor avance

Imidlertid var der yderligere sket det, at dagen før salget startede, havde Danbygsolgt alt jorden til "Grundejerforeningen Kelleris Hegn" – således at det formelt set slet ikke var Danby der solgte, men en grundejerforening. I praksis betød det, at grundejerforeningens stiftere, der havde købt gården på hånden for 1.140.000 kr, købte ejendommen

af sig selv for 12.500 pr grund x 174 grunde = 2.175.000 kr. Under forudsætning af, at alle grundene kunne sælges, ville sælgerne (nu som en del af en forening og uden ansvar) – altså de samme tre personer – stå med en avance på ca. 1.000.000 kr! Sådan kom det imidlertid ikke helt til at gå.

Jordens beliggenhed i landzone betød i praksis, at grundkøberne ikke kunne få skøde på deres parcel, og allerede den 6. maj gav flere af køberne udtryk for at de følte sig ført bag lyset. "Grundejerforeningen Kelleris Hegn"'s første generalforsamling på "Prins Hamlet" i Helsingør den 15. maj blev præget af situationen. Helsingør Dagblad beskrev mødet som "kaos", men en ting blev fastslået: Utilfredse købere kunne få deres penge tilbage. Og det var der en del der gerne ville. Kun 41 af de oprindelige 174 købere fastholdt et medlemskab af grundejerforeningen. Resten forlangte deres penge tilbage.

Ny konstruktion med 134 anparter

De tilbageblevne "grundejere" dannede derpå en bestyrelse, hvor fabrikant Niels H. Skov blev formand. På dette tidspunkt var der dog endnu mange uafklarede spørgsmål. Bl.a. var det problematisk om en forening kunne overtage jord, der var landbrugspligtig. Godt nok havde den hidtidige ejer, Bent Ole Hansen, lavet en forpagtningskontrakt, som indebar, at han drev jorden i yderligere et år, men

flere andre ting var også uafklarede. Derfor blev landsretssagfører Anne Lise Ankerstjerne anmodet om at udtænke en holdbar løsning. Det resulterede i en ordning, der indebar, at hver grundejer fik tilskødet 1/134 del af hele ejendommen. I praksis betød det, at hver af de fremtidige 134 ejere hver fik andel i de resterende 39 grunde, som man så ville kunne sælge senere, m.h.p. at bruge disse penge til at finansiere byggemodningen.

I løbet af de følgende uger voksede antallet af interesserede købere til 60, men nu fik sagen et uventet efterspil. Den 2. juni trådte formanden for Teknisk Udvalg tilbage fra sin post. Der blev ikke givet begrundelser for skridtet, men samtlige kommentatorer i dagspressen var enige i, at det var en følge af, at Bjerre havde været involveret i denne tvivlsomme ejendoms-handel. Det mente man ikke kunne forenes med hans varetagelse af en så fremtrædende post som udvalgsformand. Sjællands-Posten skrev den 3. juni, at samarbejdet i sognerådet mellem Venstre og Konservative (som Bjerre var valgt for) efter sagens fremkomst havde været meget dårligt, og at det var i konsekvens heraf, at Bjerre trådte af.

Peder Bjerre igen

Peder Bjerre var dog tilsyneladende ikke utilfreds med sin rolle i almindelighed. Den 3. august udtalte han således til dagbladet B.T.: *Efter min mening er det en*

god og sund investering. Kommunen burde selv have fået ideen, og enhver gårdejer med jord op til inderzonen kan gøre det samme. Der er rigelig jord i Nordsjælland, som kunne sælges på denne måde, og det ville give unge mennesker en chance for at være med i kapløbet om grundene.

Det fik følger i sognerådsmødet den 4. august, hvor Julius Mathiasen bad Peder Bjerre om at redegøre for sine udtalelser, som bl.a. kunne tydes som om at han mente, at grundene kunne byggemodnes allerede efter 5-8 år. Peder Bjerre afviste dog at have udtalt sig sådan.

Sognerådsformand Karl Olsen var imidlertid stadig meget betænkelig ved situationen, da Aktuelt interviewede ham til avisen den 16. august: Han sagde bl.a. *Man skal ikke tro, at man gennem pres fra de mennesker, som allerede har købt grunde fra Grøndalsgaarden kan få sognerådet til at springe til med åbne arme. Hvis det hele drejede sig om at udstykke på livet løs, så var der ingen problemer, men der skal bygges skoler og andre kommunale institutioner for at få tingene til at fungere. Det må være kommunens pligt at dirigere udviklingen i en fornuftig rækkefølge.*

Hovgaarden sælges på samme måde

Samme dag oplyste Fl. Schjødt Eriksen, at der nu var solgt 126 anparter af Grøndalsgaardens jorder. Samtidig oplystes det, at nu havde han også overtaget Hovgaarden på lignende betingelser, og at salget netop var gået i gang. Her blev går-

dens jorder opdelt i 85 andele, som gårdens hidtidige ejer, Knud A. Larsen, dog fortsat skulle drive for egen regning indtil videre.

Efter salget af Hovgaardens 85 anparter blev der stille om sagen i en årrække. Folk var tilfredse med deres investeringer, som de fortsat regnede med ville være en god investering. 5 år efter salget i 1964 handles anparterne til omkring 28.-29.000 kr, men inflationen åd det meste af fortjenesten.

Peder Bjerre ud af sognerådet

For Peder Bjerre var sagen dog ikke helt slut. Han var dårligt kommet over den blæst,

der indtraf omkring hans medvirken i salget af grundene ved Grøndalsgaarden, da han blev involveret i en ny sag om en ejendoms-handel, som godt nok intet havde med den første at gøre. Men de to sager tilsammen foranledigede den konservative gruppe i sognerådet til at ekskludere Bjerre, der herefter foretrak at udtræde af Sognerådet. Det skete i november 1964.

Men der skete ikke noget nyt i de følgende mange år. Det blev en mere og mere tvivlsom affære at være ejer af en anpart i de to gårde. For der var ikke

Udsigt fra Hornbækvej ned over arealet, som blev solgt som villagrunde i 1964. Fotoet her er taget i 1978, og man ser bl.a. i baggrunden Hovgaardens længer, som blev revet ned 10 år senere. Også en del af Hovgaardens jorder blev solgt på lignende vilkår i 1964.

Hovgaardens hovedbygning rives ned i 1988 - sammen med resten af gårdens ca 100 år gamle bygninger. En del af gårdens jorder blev herefter bebygget med etagebyggeri og rækkehuse.

meget, der tydede på at kommunen var interesseret i at inddrage arealet til boligbyggeri. Uofficielt var det en slags modreaktion mod de forsøg på pression, som man følte man var udsat for i 1964. Det blev aldrig udtalt fra sognerådet eller byrådets side, at sådan forholdt det sig, men sagen var så følsom, at der skulle komme til at gå ikke mindre end 24 år før der for alvor skete noget.

Gårdene rives ned

Selve Grøndalsgaarden havde været udlejet siden familien Hansen flyttede derfra i 1965. Jordene var sammen med Hovgaardens jorder bortforpagtet til ejeren af Kvistgaard Hovedgaard, Frederik Elgaard. Men Grøndalsgaardens bygninger forfaldt mere og mere, og i

april 1969 gik bulldozerne i gang med at jævne den omkring 200 år gamle gård med jorden. Senere byggede arkitekt Per Christensen de såkaldte "radiatorhuse" på gårdens grund.

For Hovgaardens vedkommende gik udviklingen lidt langsommere. Gårdens bygninger fik lov at stå frem til 1988, efter at Knud Larsen og senere hans enke havde boet der efter salget af jordene. Årsagen til nedrivningen var, at tiden nu efterhånden var blevet moden til at anvende den del af Hovgaardens jorder, der lå nærmest Hovvejen samt en del af Grøndalsgaardens jorder.

Anparterne købes op

Naboejendommen, Grydemosegaarden, var blevet bebygget, og efterhånden var der kun de to gårdes jorder tilbage til større byggerier. Imidlertid var der ikke politisk stemning for at lade jordene udstykke til parcelhuse, og der ventede derfor kommunens jurister et større arbejde for at få udredet de gamle grundejerforeningers helt specielle forhold. Men det lykkedes – ikke uden problemer – at få købt alle de gamle anparter op, og derefter kunne forskellige boligselskaber og bygherrer gå i gang med at projektere og bygge efter at en lokal-

plan for området var blevet fremlagt og vedtaget i årene 1991-92. Og først nu i år 2000 – 36 år efter salget af grundene – er arealet ved at være fuldt udbygget.

Bebyggelsen med det misvisende navn „Kellerishøj“ og „Kellerisdal“ er her under opførelse på Grøndalsgaardens jorder i januar 1999.

Ny båd til Fiskerisamlingen

af Holger Dahl

En dag i starten af oktober kom en båd til Flynderupgaard. Man havde i forvejen målt dørbredden i indgangspartiet til fiskerimuseet, den var fin; men man måtte alligevel fjerne et par dørstolper for at få båden ind. Den strittede imod at komme under tag.

Det var båden "Kvik", der kom på museum. Den blev dog beroliget ved at komme i bekendt selskab og oven i købet møde billeder og historier om sig selv.

"Kvik" blev bygget i 1915 på Lauritz Svendsens Bådebyggeri i Snekkersten. Den blev bygget til fisker Carl Christian Jensen, kaldet Carl Collatz, fra Espergærde og kostede 300 kr incl sejl.

Den er en ægte "Snekkersten-jolle", den bedste af sin race, skabt til Øresundsfiskeri. Den skaffede i mange år sin ejer mad på bordet, og den har sågar sejlet jødiske flygtninge til Sverige. Den har været kvik at sejle i søen, og den fulgte med tiden, da den i 1937

fik installeret en 5 HK Hundestedmotor.

Motoren har selvfølgelig været til gavn; men det er sikkert, at Carl Collatz har kunnet lide at sejle den med sejl – se blot på billedet fra 1969, hvor han, 75 år gammel, sejler kapsejlad med "Kvik".

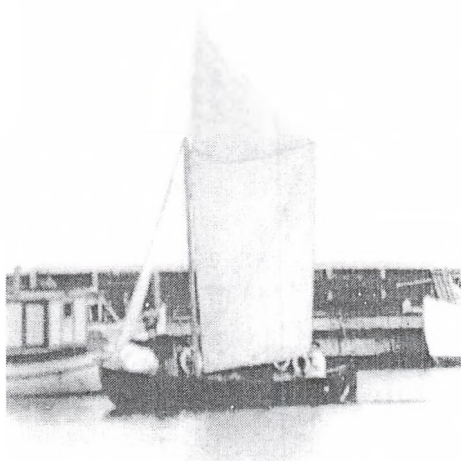
Da Carl Collatz lagde op, var det meningen, at båden skulle have været brugt til et Sankt Hans bål, men i stedet købte Per Christiansen "Kvik". Båden blev herefter – i 1965 – sat i stand af bådebygger Bjørn Andersen, der bl.a. ilagde en ny 10 HK norsk Sab-motor. Per Christiansen benyttede herefter båden meget og ofte sammen med Carl Collatz, der på turene på Øresund øste af sin viden om fiskeri i Sundet til Per Christiansen. Han fortalte bl.a. om brugen af rødspættegarn, om silde-næringer, torskegarn, ruser samt om at dørge makrel.

Dette makkerpar grundlagde senere museet "Fiskerne" på Flynderupgaard. Per Christiansen skænkede sin store samling af både, fiskeredskaber og arkivalier hertil, og Carl Collatz testamenterede sin for-

mue til indretningen af museumsbygningen.

Det var først Per Christiansens tanke, at "Kvik" skulle have efterfulgt jollen "Skjold" i Espergærde Centret, for fortsat at markere at centret ligger på fiskernes gamle stejleplads (Skjold gik jo til ved branden i 1989).

Vi er imidlertid glade for at "Kvik" havnede på museet. På centret kunne den ikke sikres mod kommercielle luner - og på museet afrunder den på en smuk måde Per Christiansens og Carl Collatzs indsats for at bevare minderne om fiskerlivet på Sydvestkysten.

Øverst ses Per Christiansen og Carl Collatz i båden „Kvik“ i Espergærde Havn i 1969. Til venstre et nærbillede af Kvik.

(Fotos fra Birger Mikkelsen: „Fiskerne“ og „Espergærde“)

Om Lig-, Begravelses-, Sygepleje-, Låne-, Hjælpe- og Sygekasser

Snekkersten Ligkasse eller Begravelseskasse var måske Danmarks første af sin art – og i alle fald opstod den mere end 100 år før de fleste andre lignende foreninger.

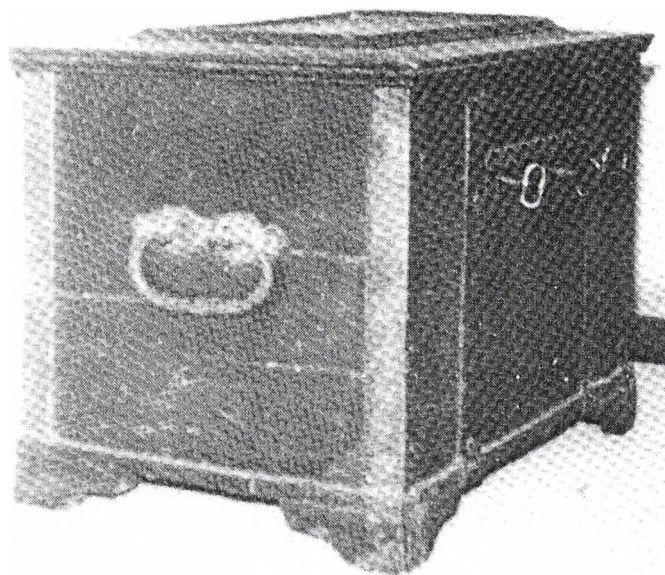
Af Kjeld Damgaard

Før den store socialreform i 1933 var det kun muligt at beskytte sig selv mod sygdoms-, begravelses- eller fattigdomstilfælde, med private "forsikringer". Men vel at mærke ikke den slags forsikringer, som sælges i tide og utide i dag af store forsikringsselskaber, men mere den slags man kan kalde gensidige forsikringer.

Som oftest foregik det ved, at man i det lokale samfund eller i et bestemt erhverv oprettede en forening, som via medlemsbidrag, frivillige bidrag, gaver og offentlige fester havde en indtægt, som så blev uddelt til trængende medlemmer efter bestemte regler, fastsat af en generalforsamling og i det daglige administreret af en bestyrelse.

Snekkersten Ligkasse 1745-1933

Denne kasse har sin oprindelse engang i første halvdel af 1700-tallet, og er den ældste sammenslutning af denne art i vort område – måske i hele Danmark. En tilsvarende forening i Helsingør blev eksempelvis først oprettet i 1796. Formålet med "Snekkersten Lig-Societet" var at sikre medlemmerne en hærdelig og anstændig begravelse samt give støtte til de efterladte. Om foreningen har aner forud for 1745 vides ikke med bestemthed – men antagelig blev foreningen oprettet 3. pinsedag 1745 og her kendes tillige dens oldermand, en Christen Pedersen i

*Snekkersten
Ligkasses Lavslade med de tre
nøgler - foto-
graferet af Chri-
stian Sørensen.*

Skotterup. Oldermændene havde en næsten uenevældig magt i foreningen, men på et punkt havde han kun mulighed for at disponere, når hans to bisiddere assisterede. Det var når Lig-kassens lavslade (= penge-kasse) skulle åbnes. Hertil behøvedes nemlig tre nøgler samtidig.

Lig-Kassen ejede en række effekter, som blev anvendt ved begravelserne, bl.a. spader og skovle, træskamler til at stille kisten på samt to sæt ligklæder. Desuden "udkommanderedes" nogle af lig-kassens medlemmer til at bistå ved begravelsen. Fra 1751 kender vi foreningens vedtægter, hvoraf det fremgår, at foreningen ikke bare gjaldt for Snekkersten, men også for

Skotterup, Lokkerup, Flynderup, Rørtang, Espergærde og Borup byer.

Foreningens regnskaber blev ført af en af bisidderne, og det gik tilsyneladende ganske

godt, idet man snart også begyndte at låne ud af midlerne. Det var som regel fiskerne, der lånte til en ny båd – i en tid hvor der jo ikke eksisterede pengeinstitutter.

I 1790 ændredes vedtægterne samt foreningens navn, der nu blev til "Snekkersten Låne- og Begravelses-kasse". I denne periode lå medlems-tallet på 40-50 fordelt på de førnævnte byer.

Igennem hele 1800-tallet var Lig-kassen, som den stadig kaldtes en naturlig del af det lokale liv, men i 1914 fik foreningen en brat ende. Det skyldtes,

at det statslige Sygekasseinspektorat, der var blevet oprettet i 1893, og som skulle føre tilsyn med i første omgang de statsanerkendte sygekasser, men fra 1905 også med begravelleskasserne, ikke ville anerkende, at Snekkersten Ligkasse var en privat forening således som snekkerstenerne påstod. Inspektoratet holdt fast i at Ligkassens regnskaber derfor skulle kontrolleres. Imidlertid mente de stolte snekkerstenerne, at det vedkom sandelig ikke staten, hvad der var i kassen eller hvem der var medlem af foreningen. Man meddelte derfor inspektoratet, at hvis de fastholdt kravet om indsigt i regnskabet, ville foreningen nedlægge sig selv.

Man undlod herefter at besvare statens breve, og nedlagde officielt foreningen den 1. november 1914 – og så var der jo ikke længere nogen adresse inspektoratet kunne skrive til eller nogen oldermand, som kunne besvare brevene. Men med til historien hører imidlertid, at foreningens midler og kassebeholdning til stadighed blev udbetalt i forbindelse med de begravelser, der fandt sted i årene efter 1914. Først i marts 1933 blev foreningens restbeholdning fordelt mellem de tilbageværende medlemmer !

Som en ekstra krølle på den historie kan tilføjes, at endnu i 1930'erne fandtes der mindre begravelleskasser, som Sygekasseinspektoratet ikke havde

kendskab til.

Fabrikssygekasser

Hvornår Havreholm Papirfabriks Sygekasse er oprettet vides ikke, men mon ikke der er gået nogle år efter fabrikkens start, førend man kom i gang med en sygekasse. Fabrikken startede i 1842 og først i 1865 kendes sygekassens eksistens med sikkerhed. En fabriksygekasse havde flere steder støtte fra fabrikkens ledelse til driften af kassen. Sygekassen i Havreholm nedlagdes samtidig med papirfabrikationen i 1889.

En anden stor fabrik, Kronborg Geværfabrik, og senere Hellebæk Klædefabrik, oprettede også et par sygekasser – herom senere. Og lige på den anden side af kommunegrænsen oprettedes i 1900 en sygekasse for de ansatte ved Klostermosegaards og Nøjsomheds Teglværker.

Tikøb Landsogns Sygekasse

- har tilsyneladende rødder tilbage til den syge- og begravelleskasse, som blev stiftet den 19. marts 1871. Foreningen blev dog snart en ren begravelleskasse, der udelukkende udbetalte begravelleshjælp til sine medlemmer.

Først i forbindelse med en ny forening, Tikøb Kommunes Hjælpeforening, der blev oprettet i 1886 blev der pustet nyt liv i den lidt skrantende forening, idet et udvalg under denne forening foreslog at reorganisere den gamle forening. Det skete tilsyneladende, og i den kommende tid,

Stor Midsummerfest.

Tikøb Kommunes Sygekasse afholder Søndag den 10. og Mandag den 11. Juli
Stor Folkefest i Klosterriishegn.

Festen begynder begge Dage Kl. 4 Eftermiddag.

Paa Feltpladsen forefindes Dansejalon, Beværtnings- og Ragetelte, Fugleflugtning, Karussel og Kraftprøve og mange andre Forholdelser samit med forberet Tilladelse Tombola. Nærmere ved Program. **Festkomiteen.**

Annonce fra Helsingør Avis den 4. juli 1904.

blev sygekassen en velfungerende forening, som hovedsageligt havde sine medlemmer i den centrale del af Tikøb Kommune. Statsanerkendelse opnåedes i 1897.

Ole N. Jørgensen var Tikøb Sygekasses første formand. Han var lærer i Borsholm i perioden 1858 til 1894.

Sygekassens ledelse bestod i de år blandt andet af lærer ved Borsholm Skole, Ole N. Jørgensen, der var formand frem til 1883. Kasserer var fra starten skovfoged Carl Emil Hansen, Klosterriis, og det hverv bestred han i over 30 år indtil 1902. På dette tidspunkt var formanden for sygekassen den meget aktive lærer i Havreholm, Niels Peter Sørensen.

Hans sociale engagement var stort, og han opfordrede gentagne gange kraftigt til, at især småkårsfolk blev medlem af sygekassen. Indmeldelsesgebyret var da 150 øre hvis man var mellem 20 og 40 år gammel. Det månedlige bidrag var minimum 35 øre – og til sammenligning kan anføres, at en ufaglært arbejder netop i de år fik omkring 35 øre i timen. For dette månedlige bidrag modtog medlemmet fri læge, sygehus og en daglig pengehjælp. Sidstnævnte varierede efter hvilket månedligt bidrag man indbetalte, idet reglen var den at for hver 10 øre

man betalte mere om måneden, modtog man 10 øre mere om dagen i sygdomstilfælde. Desuden ydede sygekassen tilskud, således at kørsel til læge eller jordemoder også var gratis. Der var dog en begrænsning: Var husstandens indkomst for stor, kunne man ikke være medlem af sygekassen. I 1903 var grænsen 1000 kr i årsindtægt, dog plus 100 kr for hvert hjemmeboende barn under 15 år.

N.P. Sørensen agiterede også i de år kraftigt for at tyende – karle og piger – blev indmeldt i sygekasserne. Selvom de ofte flyttede efter kun et halvt år – ofte til et nyt sogn – så kunne de tage deres "anciennitet" med sig og skulle m.a.o. ikke indbetale nyt indmeldelsesgebyr.

Yderligere var medlemskabet af sygekassen også en hjælp til et billigt medlemskab af den tilhørende begravelseskasse. Det kostede 20 øre om måneden og gav en begravelseshjælp på 100 kr., uanset om medlemmet var 20 år eller 80 år gammel ved dødsfaldet.

Formanden fra 1913 og i en lang årække frem, var smedemester i Saunte Ole R. Olsen (fader til den senere sognerådsformand Karl Olsen). Medlemstallet var i 1928 1.053 og i det år udgjorde lægehonorarerne langt den største udgift, nemlig ca. 8.500 kr. Sygehusudgifter udgjorde 3.500 kr, pengehjælp og medicinudgifter udgjorde godt 2.000 kr. hver, medens

tandlægehonorarer udgjorde godt 1.000 kr.

Sygekasserne i Hellebæk

Mens Kronborg Geværfabrik eksisterede var der 2 sygekasser tilknyttet fabrikken. Uvist af hvilken grund var der nemlig både en sygekasse for de gifte arbejdere og en for de ugifte svende. Begge sygekasser nedlagdes, da geværfabrikken i 1869 ophørte.

H O. A.

Ifølge Generalforsamlingsbeslutning af 24de Maj d. N. vil Foreningen fremtidig virke som Sygekasse og anvende hele sit Overflud som Alderdomsunderstøttelse til Medlemmerne; den har endvidere udvidet sit Omraade til at omfatte følgende Byer: Hellebæk, Hornbæk, Hornby, Stenstrup, Vårsholm, Hørserød, Saunte, Skibstrup, Apperup, Hølmene, Derne og de disse Byer underliggende Steder. Foreningen virker nu paa 5te Kør, Kontingentet er 75 Øre om Maaneden, den yder fri Lægehjælp, og i Sygepenge 1 Krone om Dagen, den allerede opsparede Kapital er ca. 5.000 Kroner. Foreningen er inddelt i Kredse. Indmeldelse lön ske hos Kredsførmændene. For at gjøre Foreningens Virksomhed bedre kjendt vil den afholde Møder i Hornbæk, Vårsholm og Hølmene, paa hvilke Møder Indmeldelse lön finde Sted.

I Bestyrelsen for
Hellebæk og Omegns Arbejderforening.
N. E. Christensen, Formand.
D. Erikson, Kristoffer Møller.
Sigmund Müller, Frederik Svendsen.

*Annonce i Helsingør Avis den 8. juni 1891,
hvori sygekassen annonceres.*

H. O. A.

Nr. 78. Medlem af Begravelseskassen
 Christopher Møllers Hustru er afgaaet ved
 Døden. Begravelsen her fra Hornbæk
 Kirke Søndag den 3. Decb. Kl. 12.
Bestyrelsen.

Nåret medlem af H.O.A. døde annonceredes i dagspressen, således at de øvrige medlemmer kunne deltage i begravelsen. I dette tilfælde var det Inger Christina Møller, f. Olsson, gift med bestyrelsesmedlem i H.O.A., Christopher Møller. (Hels. Avis 01.12.1905)

Men i 1875 oprettede Hellebæk Klædefabrik sin egen sygekasse for de ansatte på denne fabrik. Og i 1887 blev "Hellebæk og Omegns Arbejderforening" stiftet for at modvirke dannelsen af en fagforening. Den kom imidlertid alligevel og i stedet gik HOA, som den kaldtes, over til at blive sygekasse samt give alderdomsunderstøttelse til medlemmerne. Denne ændring skete i 1891, hvor det tillige vedtoges at inddrage stort set hele Nordkysten i sit virkeområde. Det betød i praksis at medlemmerne kunne bo helt i Hornbæk, Borsholm eller i Øerne – foruden naturligvis i selve Hellebæk-Aalsgaard-området.

Det kostede i 1891 75 øre om måneden i kontingent. For dette ydedes fri lægehjælp samt 1 kr. om dagen i sygepenge. Formanden på den tid hed i øvrigt N. C.

Christensen og var bagermester i Hellebæk.

Foreningen HOA's medlemstal var i 1906 247, hvoraf 216 var i sygekassen. I den tilhørende begravelseskasse var 125 medlemmer. Samme år ændredes den tidligere givne alderdomsunderstøttelse til en ren begravelseshjælp.

Foreningen, der også arrangerede fester, teaterforestillinger, juletræsfester, opvisninger m.v., eksisterede helt frem til 1980'erne, men allerede i 1916 udskiltes sygekassedelen af HOA og denne sygekasse sammensluttedes med Hellebæk Fabrikkers Sygekasse til Hellebæk-Aalsgaard Sygekasse med i alt ca. 440 medlemmer.

Tikøb Kommunes Hjælpeforening

På initiativ af proprietær Carl Holstein, Sindshvile, læge Hans Meyn, Nyrup, og proprietær Ernst Piper, Nyrupgaard blev der den 26. oktober 1886 indkaldt til et møde i Tikøb Kro. Formålet med mødet var at oprette en "Hjælpeforening for Tikøb Kommune". Ideen var opstået, fordi der i vinterens løb var dannet flere foreninger i sognet, hvis formål det var at indsamle ret betydelige summer til nødlidende i København. Initiativtagerne mente imidlertid, at der i Tikøb Kommune fandtes mange værdige trængende, som ikke nød offentlig fattigunderstøttelse, men som det var mere rimeligt at man først sørgede for.

Læge Hans P. Lillelund Meyn (1844-1920), der havde praksis i Nyrup fra 1880 til 1910, var blandt initiativtagerne til Tikøb Kommunes Hjælpeforening i 1886.

Foreningen blev oprettet med de tre initiativtagere i bestyrelsen sammen med sognefoged Anders Nielsen, Jonstrup og sognefoged H. P. Nielsen, Horneby. Men derudover udpegedes en kredsforstander for hvert af de 35 kredse som kommunen blev opdelt i. Disse kredsforstandere skulle så holde øje med evt. trængende i sin kreds. Medlemmerne skulle betale portionsbidrag, således at

For at indsamle penge til Hjælpeforeningen arrangeredes fester. Her opfordrer 34 kendte mænds hustruer til at yde bidrag.

Fest.

Tikøb Hjælpeforening afholder Søndag den 10de og Mandag den 11te Juli en Fest i Egebakkevang, hvor der blandt andre foretages, under forventning af Ministeriets Samtykke, vil foretages Bazar og Tombola, Kaffe m. m. — Alle, som maatte ønske at yde Bidrag, hvad enten dette sker i Form af Godevarer eller Bazargenstande, anmodes om at indlevere disse til en af os Under tegnede inden den 8. Juli.

Henriette Ammigholm, Sjæderup.
 Mathilde Andersen, Havreholm.
 Marie Andreassen, Vorskholm.
 Laura Vest, Saunte.
 Caroline Christensen, Hellebæk.
 Betrea Zahnoe, Katholigaard.
 Anna Hansen, Nyrup.
 Frederikke Haar, Gurrehus.
 Johanne Hansen, Vordrup.
 Julie Hansen, Tikøb Skole.
 Marie Hansen, Kvistgaard Station.
 Elisabeth Holstein, Sindshvile.
 Ellen Raar, Tikøb.
 Frederikke Karlsen, Tikøb Bræstegaard.
 Klara Kaarsen, Gurre Skole.
 Sofie Kaarsen, Nyrup Skole.
 Mimi Krogh, Landlyst.
 Louise Mehn, Nyrup.
 Emma Nielsen, Hornbæk.
 Johanne Nielsen, Horneby.
 Martine Nielsen, Sobstrup.
 Sine Nielsen, Hørredshøj.
 S. Nielsen, Landlyst.
 Cecilie Olsen, Dinggaard.
 Emma Olsen, Nollgebød.
 Karoline Olsen, Skibstrup.
 Ane Petersen, Skotterup.
 Ellen Poulsen, Hornbæk.
 Frederikke Petersen, Nalsgaard.
 M. Svendsen, Blejst.
 Sigfriede Medkjæholt, Fairy-Hill.
 G. Schaar, Hellebæk.
 E. Tutcin, Gurrehus.
 Magdalene Tutcin, Ørsholt.

forstå, at hver portion ansattes til en bidrag på 10 øre månedlig. Alt efter betalt bidrag fik man således udbetalt hjælp i tilfælde af f.eks. ægtefællens sygdom eller manglende arbejdsevne. Hjælpen kunne udbetales som penge, som rugbrød, brændselshjælp, sygehjælp, huslejhjælp eller som lægehjælp.

Foruden medlemsbidragene, som det første år indbragte 1.588,92 kr., afholdtes i juli 1887 en fest i Egebæksvang, som indbragte ca. 1.900 kr. Det første år udbetaltes 769,19 kr. i hjælp til medlemmerne. Det var i denne forenings ledelse at initiativet til en reorganisering af Tikøb sogns sygekasse blev taget, et initiativ, der tilsyneladende fik denne sygekasse i en god gænge.

De første, der fik hjælp af denne hjælpeforening var Johan Nielsen i Havreholm, der fra 1. december 1886 fik 2 kr. ugentlig, så længe manden var syg. Indsiddet Ole Olsen på Karinelund ved Tikøb fik 1 kr. ugentlig, Jørgen Jørgensen i Mørdrup fik også 1 kr. ugentlig, medens Bodil Nielsen i Nyrup og jomfru Jensen i Plejelt hver fik et engangsbeløb på 3 kr.

Hjælpeforeningen eksisterede frem til 1922, da foreningens formue stort set var opbrugt. Man fandt det derfor rigtigst at indstille driften, og foreningens midler på godt knapt 300 kr. blev delt ud til en række trængende således at hver fik 10-15 kr.

Tømrermester Hans Arp (1881-1969) havde utallige tillidshverv og var bl.a. formand for sygekassen i Rørtang/Espergærde fra 1913 og mere end 40 år frem.

100-mands foreningerne

I sidste halvdel af 1800-tallet opstod en række såkaldte 100-mands foreninger, der bl.a. havde til formål at hjælpe ved dødsfald. Foreningerne havde mindst 100 medlemmer, men som oftest flere. Eksempelvis eksisterede en sådan forening for Tikøb-området. Den hed "Foreningen 208 for Tikøb og Omegn". Foreningens medlemmer opfordredes tillige til at møde op og deltage i begravelsen af medlemmerne.

Kritikken af disse foreninger gik imidlertid på, at begravelseshjælpen ikke altid var sikker – somme tider var kapitalen så lille, at der i tilfælde af mange samtidige begravelser ikke var penge nok til at yde den sædvanlige hjælp.

Med loven af 1905 skulle der også føres kontrol med disse foreninger, samt en række andre, som havde en begravelseskasse tilknyttet. Det gjaldt bl.a. Afholdsforeninger, Forsvars- og Vaabenbrødreforeninger, Soldaterforeninger samt andre foreninger, som også havde andre formål. 1905-loven betød imidlertid, at sådanne begravelseskasser ikke længere blev nyoprettet. Kun de gamle bestod endnu i en årrække, for derefter at blive opløst efterhånden som bl.a. sociale reformer trådte i kraft.

Rørtang og Omegns Sygekasse

I vinteren 1893-94 tog en håndfuld lokale mænd fra Rørtang og Omegn initiativ til at danne en syge- og begravelseskasse for Rørtang og Omegn. Ved et møde på Gradmannslyst på Rørtang Overdrev (nuv. Grangaarden) blev sygekassen stiftet, og efter kun tre år opnåedes en statsanerkendelse, der bl.a. indebar at der blev ydet et statstilskud til kassen, der til gengæld skulle lade sig kontrollere af det statslige sygekasseinspektorat. Medlems-tallet var da 205.

Sygekassen fik dels sine indtægter ved medlemsbidragene, dels ved gaver og

Stor Fest i Egebæksvang

Søndag 7. og Mandag 8. Juli
til Fordel for
**2det Kronborg Skovdistrikts
Sygekasse.**

Program:

Festen tager sin Begyndelse Kl. 4 med
Koramusik paa Festpladsen til Kl. 6.
Derefter **Dans** i den store Dansefalon
samt Optræden af **et godt Variété-**
selskab.

Sigeledes forefindes: Karniel, Skyde-
telte, Restaurationstelte, Kaffegunge
Kraftprøve, Vaffeltelt, Slangebøder m. m.

Festpladsen vil blive smukt flagdeforret
og Illumineret med kulørte Lamber.

Skovene anvendtes ofte til fester, hvis formål var at give penge til almen-nyttige formål. Her en annonce fra Helsingør Avis d. 6.juli 1895.

afholdelse af skovfester. En sådan skovfest afholdtes bl.a. i Egebæksvang den 17. og 18. juli 1904. Festpladsen bestod af dukke-teater, gyngebåde, karrusel, kraftprøve, tombola, roulette, dansesal og restauration. Om aftenen var festpladsen oplyst af flere hundrede kulørte lamper. I den forbindelse var der nedsat en komité af omegnens damer, som modtog gaver af enhver art til tombolaen og rouletten. Overskuddet ved den fest blev i øvrigt 1.212 kr.

Hornbæk Sygekasse

afholder Generalforsamling Mandag d. 11. ds. paa Hotel „Søndegaarden“ Kl. 7 $\frac{1}{2}$.

Dagsorden: 1) Fremlæggelse af Regnskabet, 2) Forhandlingsprotokollen, 3) Medicinøjørgsmaalet, 4) Forskring af Kassen's Funktionærer, 5) Valg af Bestyrelse og Revisor, 6) Eventuelt.

Indtil 31. Decbr. 1918 optager Kassen ubemidlede Mænd og Kvinder indtil 60 Aars Alderen, naar de isvrigt opfylder de Sygekasseloven foreskrevne Betingelser.

Bestyrelsen

Helsingør Avis havde den 8. februar 1918 denne annonce vedr. generalforsamling i Hornbæk Sygekasse.

I 1928, da tømremester Hans Arp var formand for sygekassen, var medlemstallet vokset kraftigt og foreningen var kommunens største med 1.558 medlemmer, og i 1936 var tallet steget til 2.480 medlemmer.

Navnet på sygekassen blev den 1. oktober 1933 ændret til Espergærde og Omegns sygekasse, idet foreningens tyngdepunkt nu var Espergærde, hvor også opkrævningen foretoges.

Flere sygekasser

Fra gammel tid var der tradition for at specielle erhverv havde deres egen sygekasse. Eksempel på en sådan var "2det Kronborg Skovdistrikts Sygekasse", som også måtte ty til skovfester for at få indtægter til kassens drift. En anden var Værftsarbejdernes

Sygekasse, som også havde medlemmer i Tikøb Kommune. Den blev statsanerkendt 1. 7. 1899.

De ansatte ved "Det sjællandske Jernbaneselskab" (bl.a. Nordbanen) kunne fra Nordbanens ibrugtagen i 1864 melde sig i "Den Sjælland-Falsterske Jernbanes Sygekasse" – og senere (fra 1880) i "Statsbanepersonalets Sygekasse".

På nordkysten var der også sygekasser. I Hornbæk oprettedes "Hornbæk Sygekasse" fra 12.02.1895 med ca. 115 medlemmer. Den blev statsanerkendt allerede den 1. januar 1896. Sygekassens første formand var tømremester Ole Pedersen, der virkede til 1912. Fra 1935

Landmand og vognmand Niels Peter Rasmussen (f.1892) var formand i Hornbæk fra 1935.

Sygeplejeforeningens hjemmesygeplejerske i Snekkersten i 1920'erne, Frøken Andersen.

var formanden landmand Niels Peter Rasmussen. I 1928 var medlemstallet således 490, men steget til ikke mindre end 810 i 1936.

I Hellebæk-Aalsgaard området kom - som nævnt - den offentlige sygekasse

den 1. januar 1916. Her var formanden igennem en lang årrække i 1920'erne og 1930'erne mejerist Peder O. Christensen i Ny Apperup. I 1934 var medlemstallet vokset til 628, og foreningens formue til 24.476 kr. På den tid var de årlige udgifter til sygepenge ca. 2.500 kr., medens hospitalsophold kostede kassen ca. 3.000 kr. om året. I denne sygekasse havde man i øvrigt også en afdeling for bemidlede medlemmer, d.v.s. folk, der overskred den fastsatte indkomstgrænse for almindeligt medlemskab. Her finder vi i øvrigt forgængerer for det system, der senere kaldtes A- og B-medlemmer – der senere viderførtes som de nuværende sikringsgrupper 1 og 2.

Sygekasserne, som efterhånden fik kontorer rundt om i kommunen, ansatte efterhånden også forretningsførere, som ledede kontorerne. Men i 1973 sluttede denne ordning, idet den nugældende sygesikringsordning blev indført, således at man nu betaler sin sygeforsikring via skatten.

Sygeplejeforeningerne

Endnu en type forening skal nævnes i denne sammenhæng, nemlig de i alt fem sygeplejeforeninger der blev oprettet i Tikøb Kommune. Deres formål var at medlemmerne kunne få pleje af en uddannet sygeplejerske under sygdom. Foreningen ansatte så en sygeplejerske, hvis arbejde var at tage rundt på sygebesøg i distriktet.

”Sygeplejeforeningen for Tikøb” havde således igennem en lang årrække ”Søster Laura” som sygeplejerske. I 1917 havde hun

f.eks. udført 578 sygebesøg og givet 267 massagebehandlinger, og der var almindelig tilfredshed med sygeplejerskens gerning. Formanden for foreningen var på det tidspunkt, provstinde Nanna Petersen i Tikøb. „Sygeplejeforeningen for Hellebæk-Aalsgaard“ startede 1. jan. 1925 og havde da forpagter Rud Barfod som formand. Tre dage forinden var der stiftende generalforsamling i „Sygeplejeforeningen for Hornbæk Sogn“.

En fjerde af disse foreninger hed „Sygeplejeforeningen for Tikøb Sogns østre Del“ og som eksempel herfra kan nævnes, at da formanden for denne forening fra 1925, anlægsgartner Jens Hansen-Kragenæs fra Snekkersten, i februar 1934 aflagde beretning på foreningens generalforsamling på hotel Gefion i Espergærde, var medlemstallet 379, som hver betalte 3,-kr i kontingent. Sygeplejersken havde i årets løb haft 1.651 sygebesøg og foreningen havde modtaget 500,- kr. i tilskud fra kommunen og 30,- kr. fra amtet. Bestyrelsen bestod i øvrigt da af fru Signe Arp, Espergærde, lærer Aage M. Rasmussen, Snekkersten og fru Emma Hansen, Tibberupgaard.

De fem sygeplejeforeninger eksisterede frem til 1958, idet Tikøb Kommune overtog forpligtigelsen fra og med 1. oktober det år. Herefter blev foreningerne nedlagt, og alle beboere kunne nu modtage hjemmesygepleje-besøg.

Kilder:

„Protokol for Tikøb Kommunes Hjælpeforening, 1886-1922“, i Landsarkivet for Sjælland.

Helsingør Avis, 27.10.1886, 08.06.1891, 06.07.1895, 20.02.1902, 07.02.1903, 09.07.1904, 17.06.1904, 01.05.1906, 10.12.1924, 13.12.19124, 21.02.1934, 10.03.1934.

H. Daniel (red.): „Danmarks Sygekassevæsen gennem Aarhundreder“. (1937)

Nordsjælland, 25.06.1958

H. C. Hansen: „Historien om sygekasserne“ (1974)

Christian Sørensen: „Snekkersten og Skotterup fiskerleje“, i Helsingør Kommunes Årbog 1985 (1986).

Jesper Godvin Hansen: Hellebæk Klædefabrik 1870-1990. (1990)

Diverse arkivalier i Landsarkivet og i Kjeld Damgaards Samling.

Det, der forsvinder...

Af Ingvald Lieberkind

Hvis en stenaldermand i dag kom padlende i sin båd langs Øresund og ville ind til sin gamle boplads ved den smukke brede vig ved Egebæksvang, ville han forfærdes over den vandalisme, der var sket. Hvor det stille vand havde blinket i morgensolens stråler lå nu kun huse og en kirke og en vej med larmende uhyrer.

- I dag ville vi vist fare op på samme måde, hvis der ville komme forslag om at fylde Kirkeengen med højhuse. Vi synes at det sted er smukt, sådan som vi kender det, stenaldermanden fandt det rædselsfuldt – alt er altså relativt. Hver tidsperiode har sine steder, som man har lært at holde af, og som man nødvendig vil se fjernet – sker det alligevel, så ved vi med sikkerhed, at vore efterkommere vil kæmpe ligeså ihærdigt for det, de har lært at holde af, og som vi i sin tid fordømte.

Hver tidsperiodes mennesker har lært at holde af det, de er omgivet af, men det giver dem naturligvis ikke eneret på det for tid og evighed. Danmarks-kortet har i det sidste 15.000 år ændret sig betydeligt – her ville ingen

Dr. phil. Ingvald Lieberkind, kendt fra Danmarks Radios naturudsendelser, boede og arbejdede i Espergærde - i en årrække bl.a. som lærer ved Espergærde Skole.

Denne kommentar til den forestående byudvikling i Mørdrup og Tibberup-området er aktuel endnu i dag, selvom den blev skrevet for 40 år siden - nemlig i 1960, hvor den blev bragt i „Tikøb Kommunes Historiske Samling“'s årsberetning for året 1959/60.

fredning have hjulpet. Det er naturen der selv arbejder – hvad hjælper det, om vi små, betydningsløse mennesker freder, hvis naturen selv gennem jordskælv og vulkanudbrud ønsker at ændre sit udseende – vi mennesker arbejder med de korte åremål – og kan ikke standse tidens arbejde – klimaændringer kan ændre vor natur, om der er så er aldrig så mange fredninger.

I de kommende år vil der sikkert ske store omvæltninger flere steder i Tikøb Kommune – menneskene rykker frem, nye bydele vil vokse op – men sådan må det gå – sådan er livet – intet kan stå stille.

Hvor marker og grøftekanter i dag breder sig, vil der om nogle år vokse huse og haver frem. Lærkesang og kobrøl vil blive afløst af menneskestemmer og barnelatter, men de har jo også deres charme, hvis de blot ikke bliver overdøvet af de tekniske brølemaskiner (radio – grammofon – jetjagere).

De kommuner, der ligger i kreds om København og som bliver de egentlige ledere af denne egnsomstilling, har visse

forpligtelser, som desværre ofte forsømmes.

For det første bør de, medens tid er, fotografere så meget som det overhovedet er muligt, ikke for at fortælle kommende slægter hvad de mistede, for de vil selvfølgelig ikke føle, at de har mistet noget, de aldrig har kendt, men for at fortælle dem om deres egne historie og natur ned gennem tiderne, og derigennem give dem mulighed for mere indlevelse i det sted, der nu er blevet rammen om deres liv. Selvom vi ikke ønsker vore bedsteforældres tid tilbage, så er det morsomt at kende deres liv, det knytter trådene mellem slægterne og giver livsværdier.

For det andet bør kommunerne sørge for, at der i tilknytning til det meget byggeri bliver råd til store grønne områder, ikke så meget for at frede naturen, som for at give menneskene lejlighed til at slappe af på steder, hvor livet lever i sin oprindelige og evige rytme. Det vil give kontrast til det urolige dagligliv, og det vil blive mere og mere nødvendigt i tiden, der kommer.

Bestyrelsen for Historisk Forening ønsker alle medlemmer en rigtig glædelig jul og et godt nytår.

Møder og arrangementer

16. JANUAR:

Hvad Sct. Olai Kirke gemte

Kirketjener **Torben Bill-Jessen** har fulgt den igangværende restaurering af Sct. Olai Kirke med sit kamera. Der er derved fremkommet et meget interessant historisk materiale, som Torben Bill-Jessen vil komme og vise vore medlemmer.

TID OG STED: Tirsdag den 16. januar 2001, kl. 19.15 på Espergærde Bibliotek.

13. FEBRUAR:

Mærket med de 3 kroner

Heraldikeren **Erling Svane** holder foredrag om mærkets oprindelse og om de danske og svenske kongers strid om retten til at bære dette mærke i konge våbenet.

Kronborg – nu et verdensnavn

Slotsforvalter **John Zilmer** vil fortælle om Kronborgs nyhvervede værdig

hed og om de planer man har for slottets fremtid.

TID OG STED: Tirsdag den 13. februar 2001, kl. 19.15 på Espergærde Bibliotek.

27. MARTS:

Kan I huske ... ?

Et panel af ældre beboere fra Mørdrup og Espergærde vil sammen med Kjeld Damgaard vise gamle billeder og fortælle om personer, begivenheder og ændringer i årenes løb. Vi håber at tiltrække mange, som kan huske tiden før områdets rivende udvikling, og vi glæder os til, at høre den enkeltes erindring.

TID OG STED: Tirsdag den 27. marts 2001, kl. 19.15 på Espergærde Bibliotek.

17. APRIL:

Generalforsamling

"Historisk Forening for Espergærde og Omegn" holder generalforsamling ifølge lovene. Eventuelle forslag til behandling på generalforsamlingen skal være bestyrelsen i hænde senest den 15. marts 2001.

”De bedste mennesker”

Efter generalforsamlingen vises den film, som Stejlepladsgruppen har ladet producere under ledelse af Ronald Andersen, Snekkersten. I filmen fortæller arkitekt Per Christiansen, bistået af fhv. bådebygger Bjørn Andersen, illustreret med gamle billeder og filmstumper.

TID OG STED: Tirsdag den 17. april 2001, kl. 19.15 på Espergærde Bibliotek.

20. MAJ:

Udflugt til Ole Rømer Museet og Vestskoven

Vor vellykkede bustur med dobbeltdækkerbus gennem den gamle Tikøb Kommune, giver os lyst til at arrangere en busudflugt igen. Denne gang agter vi at gøre turen længere og se noget som meget få af medlemmerne kender. Vi agter nemlig at besøge Ole Rømer Museet i Herstedvester, og den nye skov Vestskoven. Nærmere program og pris vil foreligge i forbindelse med generalforsamlingen.

TID OG STED: Søndag den 20. maj 2001 med afgang fra Espergærde Centret kl. 09.30. Hjemkomst kl. 17.00.

Tinge-linge-later – Tinsoldater

På Flynderupgaard Museet er der i perioden 1. december 2000 til og med 24. februar 2001 en udstilling af tinsoldater. Den børnevenlige udstilling er arrangeret af Figurina Danica – Dansk selskab for kulturhistoriske tinfigurer i samarbejde med Helsingør Kommunes Museer.

Husk, at Historisk Forenings medlemmer har gratis adgang til Flynderupgaard Museet - mod forevisning af gyldigt medlemskort.

Operaen ”Leonora Christine”

Historisk Forenings medlemmer kan opnå 25 % rabat på billetter til operaen ”Leonora Christine” på Borupgaard Teatret, lørdag den 31. marts 2001, kl. 17.00. Blandt operaens medvirkende kan nævnes Edith Guillaume og Maria Stenz. Billetter kan købes på Teaterkontoret i Toldkammeret i Helsingør. For at opnå rabatten skal man forevise gyldigt medlemsbevis af Historisk Forening for Espergærde og Omegn.

Hans-Henrik Lützhøft: „Hovvej-Kellerisvej for 50 år siden“

En rigtig jule-retssag

Da fhv. gæstgiver Mortensens hustru en dag i 1924 faldt over en vognstang, som ragede ud på gaden ved Axeltorvet i Helsingør, brækkede hun begge håndled.

Dette uheld fik derfor et efterspil i Helsingør Ret et par dage før jul i 1924. Den uforsigtige kusk og hans principal, en vognmand fra Maarum var mødt for at forsvare deres sag. Og vognmanden viste sig at være en veltalende fyr – så veltalende at dommeren havde stort besvær med overhovedet at komme til orde !

Vognmanden forsvarede sig bl.a. med, at han ikke var kommet til Helsingør for at sætte sin vogn i vejen for folk, og understregede at han i 50 år ingen genvordigheder havde haft.

Dommeren bemærkede hertil, at han ikke kunne sige det samme !

Vognmanden ønskede i øvrigt inderligt at han kunne få juledagene i fred. - Hvortil dommeren foreslog, at vognmanden og familien Mortensen kunne fejre jul sammen – og udsatte derpå sagen til efter jul !

Vognmanden ønskede straks ”dommermesteren” en rigtig glædelig jul, og gik glad hjem.

(Kilde: Helsingør Avis den 20. dec, 1924)

Historisk Forening for Espergærde og Omegn

Årligt kontingent: kr 75.-,
som indbetales på gironr.
604-3151 til kassereren.

Bestyrelse:

Formand: Holger Dahl,
Hyacintvej 19, Mørdrup,
3060 Esp., tlf 49 13 17 16.

N.fmd.: Jørgen K.W.Hansen,
Dyremosevej 12, Tibberup,
3060 Esp., tlf 49 13 47 45.

Kasserer: Fini P. Pedersen,
Stokholmsvej 83, Mørdrup,
3060 Esp., tlf 49 13 26 10.

Sekretær: Else Elbæk,
Gefionsbakken 5 B, 3060
Espgd., tlf 49 13 51 44.

Best.medl.: Nina Etting, Gl
Strandvej 406, Tibberup,
3060 Esp., tlf 49 13 29 00.

Best.suppleanter: Per Då,
P.W.Tegners Vej 9, Borup-
gaard, 3070 Snekkersten, tlf
49 22 02 62.

Hans-Henrik Lützhøft, Hovvej
89, Tibberup, 3060 Esp.
tlf 49 13 19 76.

EGEBÆKKEN

Udgives to gange årligt som
medlemsblad for Historisk
Forening.

Redaktion:

Ansvarsh.: Kjeld Damgaard,
Rugmarken 27, Mørdrup
tlf 49 13 52 97

E-mail:
Kjeld-Damgaard@
mail.tele.dk

Holger Dahl
Jørgen K.W. Hansen
Nina Etting